

Kommentar

Planning for (not) taking risk: The creation of a security risk assessment standard in Norway, av Anne Heyerdahl

Gudbrand Søfferud*

Anne Heyerdahls doktoravhandling, *Planning for (not) taking risk: The Creation of a Security Risk Assessment Standard in Norway*, er et interessant bidrag innen sikkerhetsrisikovurdering. Heyerdahl forteller hvordan avhandlingen ble til som et resultat av at hun som representant for Justisdepartementet i et møte ble advart mot å inkludere sannsynlighet i sikkerhetsrisikovurderinger. Temaet i denne avhandlingen er etableringen av en ny norsk standard for vurdering av sikkerhetsrisiko. Heyerdahl undersøker prosessen i forkant av opprettelsen av standarden, diskusjonen om hvorvidt sannsynlighet skulle være en del av sikkerhetsrisikovurderinger og hvordan eksperter innenfor sikkerhetsstyring tolker og forstår risiko.

Avhandlingen består av en «kappe» (innledningskapittel) og tre publiserte artikler (Heyerdahl, 2023a). I kappen, som er en nødvendig del av en artikkelbasert avhandling, gir Heyerdahl et helhetlig perspektiv på sammenhengen i artiklene. Her presenterer hun forskningsspørsmålene, det teoretiske rammeverket og hvordan avhandlingen er strukturert. Hun gir også leseren en innføring i risikovurdering og sikkerhetsstyring, før hun introduserer den norske konteksten for studien. Heyerdahl gjør også en grundig jobb med å dokumentere sin undersøkelsesmetode og analyse før hun konkluderer.

Den første artikkelen, «Standardising policy in a non-standard way – a public/private standardization process in Norway», som er publisert i *Journal of Public Policy* (Heyerdahl, 2023b), er en analyse av politikkprosessen mellom norske myndigheter og Standard Norge. Heyerdahl argumenterer for at ansvarsfordelingen, der prosessen ble lagt til Standard Norge, men hvor et utvalg hadde ansvar for innholdet, gjorde standardiseringsprosessen sårbar for manipulasjon.

*Gudbrand Søfferud, rådgiver, Forsvarsmateriell/doktorgradsstipendiat, Handelshøyskolen OsloMet.

Epost: gudbrand@oslomet.no

Den andre artikkelen, «Risk assessment without the risk? A controversy about security and risk in Norway», ble publisert i *Journal of Risk Research* i 2022 (Heyerdahl, 2022). Artikkelen handler om hvordan bruk av sannsynlighet problematiseres og håndteres av involverte aktører. Heyerdahl viser hvordan sikkerhetsekspertene er kritiske til å benytte sannsynlighet i sikkerhetsrisikovurderinger i forbindelse med mulige tilsiktede, ondsinnede handlinger, og at det var uenighet og debatt om dette temaet. Argumentet mot å benytte sannsynlighet er at i målet med å kunne skape forutsigbarhet, vil usikkerhet bli redusert til en målbar risiko. Dette kan virke mot sin hensikt. Motstanden mot bruk av sannsynlighet ble i sin tur kritisert for å legge for stor vekt på worst case scenarioer. Bruk av sannsynlighet som en faktor i vurderingene ville kunne nedtone en slik utvikling.

Heyerdahl mener at oppgavene med på den ene siden å skalere, sammenligne og akseptere risiko og på den andre siden å skape sikkerhet ved å redusere risiko, utgjør et avvik.

Den tredje artikkelen, «From prescriptive rules to responsible organizations – making sense of risk in protective security management – a study from Norway», publisert i *European Security* i 2023 (Heyerdahl, 2023c), tar for seg hvordan sikkerhetsekspertene responderte på risikovurdering og dens analytiske verktøy. Heyerdahl fant at kravet om å skape «sound security» ble sett på som problematisk med tanke på ansvar og skyld.

Heyerdahls avhandling er interessant både fordi den tar for seg et miljø som det er vanskelig å få tilgang til, men også fordi dette miljøet kan gi verdifull informasjon i risikoforskning knyttet til sikkerhet.

Et inntrykk jeg satt igjen med, er at Heyerdahl kunne ha utdypet motsetningsforholdet mellom risiko og sikkerhet. Om begreper skriver Heyerdahl at:

To be sensitive to the sensemaking, I keep it open if probability has a quantitative meaning, if it is a judgement of likelihood, negotiated guestimate, based on intelligence or something else. For the same reason, I do not try to define key terms. Probability theory within risk studies and mathematics is relevant, but not utilized. (pp. 30–31) (...) The study investigates at a social, not psychological level. I thus leave questions of rational decision-making and risk behind. (Heyerdahl, 2023a, p. 32)

Det kan godt være at behovet for legitimering er en årsak til bruk av risikovurderinger. Max Weber hevder at: «every (...) system (...) attempts to establish and maintain the belief in its legitimacy» (Weber, 1968, p. 212), men som Habermas påpeker: «If belief in legitimacy is conceived as an empirical phenomenon without an immanent relation to truth, the grounds upon which it is explicitly based have only psychological significance» (Habermas, 1975, p. 97). Basert på empirisk teori og kvantitative metoder kan risikobasert vurdering i seg selv føre til at viktig informasjon og kunnskap ignoreres.

Risikobasert tenkning bygger på statistikk, og statistikk er i sin tur basert på tidligere observasjoner. Ved å beregne sannsynligheten for at disse observasjonene gjentar seg og virkningen de kan forårsake, kan et objekts sårbarhet vurderes og muligheter for risikoreduserende tiltak utarbeides.

Den andre metoden, kalt sikkerhetsstyring, er knyttet til tiltak for å hindre eller redusere effekten av uønskede handlinger. Ifølge Martin er dette: «the means of mitigating risks that arise directly from the potentially harmful actions of people such as criminals, terrorists, hostile foreign states, and malicious insiders» (Martin, 2019, p. 4). Selv om statistikk kan gi gyldige svar når det gjelder naturlig forekommende hendelser, har dette verktøyet sine begrensninger. For å bruke et kjent eksempel, vil det, uansett hvor mange hvite svaner man observerer, ikke kunne bevise at alle svaner er hvite. Det kan fortsatt eksistere svarte svaner, (Popper, 1957). Det er pussig at Heyerdahl ikke knytter motsetningene mellom risikobasert beslutningsanalyse og sikkerhetsbasert tenkning til induksjonsproblemet og debatten mellom empirisme og hermeneutikk.

Ifølge både Popper og Taylor, kan sannsynlighet (prediksjon) benyttes for lukkede systemer, men er ikke anvendelig for åpne systemer. Hendelser som snøskred, jordskjelv, flom og storm er naturlig tilbakevendende hendelser og følger mer eller mindre sannsynlighetslovene. Det samme gjelder ulykker som gasslekkasjer eller boligbranner. Dette betyr at de kan analyseres som lukkede systemer og til en viss grad er forutsigbare. Basert på slike analyser kan man gjennomføre passende mottiltak. Saken er annerledes når det gjelder trusler eller hendelser som utelukkende er skapt av mennesker og med hensikt. Selv om et væpnet angrep kan forklares historisk (Hempel, 1942), kan det ikke forutsies med noen form for sikkerhet gjennom vitenskap. Siden angrepene vil være avhengig av motstanderens motivasjon, hensikt, forberedelser, fantasi og valg av tid og metode, vil ethvert forsøk basert på empiriske data for å forutsi når, hvor eller hvordan fremtidige angrep vil finne sted i beste fall ha en lav suksessrate. Menneskelige handlinger må tolkes (Kögler, 2011; Taylor, 1973).

Å hevde at sikkerhetsfagfolk er godt kjent med hermeneutisk teori eller kjenner til begrepet, kan en stille et spørsmålstegn ved, selv om det kan synes som det er dette de praktiserer. Hermeneutikk kan på den ene siden være mindre treffsikker enn statistikkbasert risikoanalyse når det gjelder å forebygge naturkatastrofer. På den annen side er hermeneutikken antagelig mer relevant som verktøy for å forstå og dermed kunne motvirke menneskeskapte trusler. Hermeneutikken er trolig godt egnet til å lage dybdeanalyser av en aktørs intensjon eller kompetanse, samt gi forståelse for hvordan systemer er sårbare for angrep. Hermeneutikk kan også gi andre verdifulle innsikter. At risikoen for angrep kan øke dersom en fiendtlig aktør blir oppmerksom på manglende beskyttelsestiltak, er en type

innsikt som ikke lett kan telles og som sådan er lite tilgjengelig med kvantitative metoder. Selv om sikkerhetseksperter vant frem med å fjerne sannsynlighet fra standarden for sikkerhetsrisikovurdering, kan det være at debatten ville vært kortere hvis slike aspekter hadde blitt formulert i argumentet.

Heyerdahls avhandling er viktig, ikke bare fordi den viser at sikkerhetsstudier kan berikes ved risikostyringslitteratur, men enda mer fordi den viser at når det gjelder sikkerhetsrisikovurderinger, bør ikke risikostyringslitteratur og -praksis råde grunnen alene. Det er også behov for hermeneutisk teori.

Referanser

Habermas, J. (1975). *Legitimation crisis* (Vol. 519). Beacon Press.

Hempel, C. G. (1942). The function of general laws in history. *The Journal of Philosophy*, 39(2), 35-48. <https://doi.org/10.2307/2017635>

Heyerdahl, A. (2022). Risk assessment without the risk? A controversy about security and risk in Norway. *Journal of Risk Research*, 25(2), 252-267. <https://doi.org/10.1080/13669877.2021.1936610>

Heyerdahl, A. (2023a). Planning for (not) taking risk (PhD thesis). Faculty of social sciences, University of Oslo.

Heyerdahl, A. (2023b). Standardising policy in a nonstandard way: a public/private standardisation process in Norway. *Journal of Public Policy*, 43(4), 761-790. <https://doi.org/10.1017/S0143814X23000223>

Heyerdahl, A. (2023c). From prescriptive rules to responsible organisations – making sense of risk in protective security management – a study from Norway. *European Security*, 32(1), 147-169. <https://doi.org/10.1080/09662839.2022.2070006>

Kögler, H.-H. (2011). Phenomenology, hermeneutics, and ethnomethodology. In I. C. Jarvie & J. Zamora-Bonilla (Eds.), *The Sage Handbook of the Philosophy of Social Sciences* (p. 445-462). Sage. <https://doi.org/10.4135/9781473913868.n23>

Martin, P. (2019). *The rules of security: staying safe in a risky world*. Oxford University Press.

Taylor, C. (1973). Interpretation and the sciences of man. In D. Carr & E. S. Casey (Eds.), *Explorations in Phenomenology: Papers of the Society for Phenomenology and Existential Philosophy* (pp. 47-101). Springer.

Weber, M. (1968). The types of legitimate domination. *Economy and Society*. Bedminster Press.

© Forfatter(ne). Dette er en Open Access-artikkel utgitt i henhold til vilkårene i CC-BY 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) Lisensen tillater tredjeparter å kopiere og viderefremidle materialet i alle medier og formater, remikse, transformere og bygge på materialet til ethvert formål, også for kommersielle, forutsatt at originalverket er korrekt sitert, at det er angitt om det er gjort noen endringer og at denne lisensen er angitt og lenket til.